

TRUNG TÂM LƯU TRỮ QUỐC GIA III VỚI CÔNG TÁC PHÁT HUY GIÁ TRỊ TÀI LIỆU LƯU TRỮ

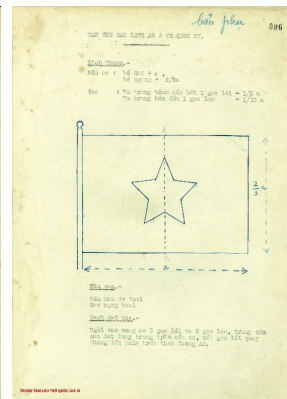
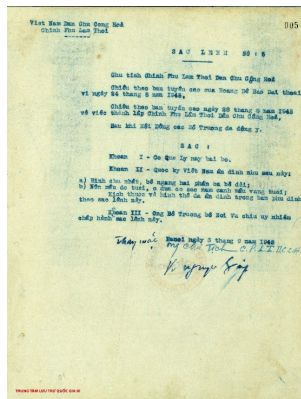
TRẦN VIỆT HOA (*)
LÊ THỊ LÝ (**)

1. Tài liệu lưu trữ bảo quản tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III

Trung tâm Lưu trữ quốc gia III thuộc Cục Văn thư và Lưu trữ nhà nước, Bộ Nội vụ, có trụ sở tại số 34 Phan Kế Bính, phường Cống Vị, quận Ba Đình, thành phố Hà Nội. Trung tâm được thành lập theo Quyết định số 118/TCCP-TC ngày 10/6/1995 của Bộ trưởng - Trưởng ban Ban Tổ chức Cán bộ Chính phủ (nay là Bộ Nội vụ). Năm 2025, Bộ Nội vụ đã ban hành Quyết định số 174/QĐ-BNV ngày 12/3/2025 quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Trung tâm Lưu trữ quốc gia III. Trung tâm có nhiệm vụ bảo quản an toàn và tổ chức khai thác sử dụng có hiệu quả tài liệu lưu trữ hình thành trong quá trình hoạt động của các cơ quan, tổ chức Trung ương, các cá nhân tiêu biểu của nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa (nay là nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam) từ năm 1945 đến nay.

Trải qua quá trình 30 năm gìn giữ, thu thập, sưu tầm tài liệu có giá trị quốc gia, Trung tâm đang bảo quản hơn 13.000 mét giá tài liệu của hơn 400 phòng tài liệu khác nhau gồm: tài liệu hành chính, tài liệu khoa học kỹ thuật, tài liệu xuất xứ cá nhân, tài liệu nghe nhìn, trong đó có 02 Bảo vật quốc gia: “Sưu tập Sắc lệnh của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa 1945-1946” (được công nhận năm 2016); “Bộ sưu tập mẫu Quốc huy Việt Nam của họa sĩ Bùi Trang Chước” (được công nhận năm 2021) và 01 Di sản tư liệu thế giới “Sưu tập tài

(*) **Giám đốc Trung tâm Lưu trữ quốc gia III**
(**) **Phó Trưởng Phòng Bảo quản và Phát huy giá trị tài liệu, Trung tâm Lưu trữ quốc gia III**

Sắc lệnh số 05-SL ngày 05/9/1945 của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa về việc bãi bỏ cờ Quê ly và ấn định Quốc kỳ Việt Nam (nguồn: TTLTQG III, Phòng Phủ Thủ tướng, hồ sơ 01, tờ 05-06)

liệu của nhạc sĩ Hoàng Vân” (được UNESCO ghi danh ngày 10/4/2025).

Tài liệu hành chính là khối tài liệu chiếm số lượng lớn nhất với hơn 9.000 mét giá của hơn 300 phòng, trong đó có rất nhiều phòng tài liệu quan trọng được sản sinh trong quá trình hoạt động của các cơ quan quan trọng như Quốc hội, Phủ Thủ tướng, Chủ tịch nước, Văn phòng Chính phủ, Bộ Tài chính, Bộ Nội vụ, Bộ Y tế, Bộ Giáo dục, Ủy ban kháng chiến hành chính các khu, liên khu... Đặc biệt, nhiều tài liệu là bút tích viết tay, ghi đậm dấu ấn vai trò của các vị lãnh đạo Đảng, Nhà nước như Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đại tướng Võ Nguyên Giáp và nhiều vị lãnh đạo cấp cao khác. Những tài liệu này có ý nghĩa lịch sử, chính trị xã hội to lớn, thể hiện những chặng đường lịch sử của cách mạng Việt Nam, là thành phần quan trọng của Phòng Lưu trữ quốc gia Việt Nam.

Năm 2020, Thứ trưởng Bộ Nội vụ Phạm Thị Thanh Trà (nay là Bộ trưởng) đến thăm và làm việc với Trung tâm (ảnh: Trung tâm Lưu trữ quốc gia III)

Về tài liệu khoa học kỹ thuật, gồm tài liệu của các công trình khoa học kỹ thuật có ý nghĩa quốc gia như: công trình Lăng Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đường dây 500 KV Bắc - Nam, Nhà máy thủy điện Hòa Bình, Nhà máy siêu phốt phát Lâm Thao, Nhà máy tàu biển Phà Rừng, mỏ Apatit Lào Cai và mỏ Prít Giáp Lai, cầu Thăng Long, cầu Chương Dương, cầu Bến Thủy, cầu sông Gianh, Sân bay Quốc tế Nội Bài, đường cao tốc Nội Bài - Lào Cai và nhiều công trình xây dựng cơ bản khác. Với số lượng khoảng 3.000 mét giá, tài liệu khoa học kỹ thuật là minh chứng phản ánh về sự phát triển khoa học kỹ thuật, những tài liệu này được bảo quản, gìn giữ để thông tin, cung cấp những thông số kỹ thuật, tuổi thọ công trình phục vụ đời sống và phục vụ phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Cùng với khối tài liệu hành chính, tài liệu khoa học kỹ thuật, tài liệu có xuất xứ cá nhân, gia đình, dòng họ là những tài liệu được hình thành trong quá trình sống và hoạt động sáng tác của các cá nhân như: tài liệu tiểu sử, văn bằng chứng chỉ, thư từ, sổ sách, giấy tờ công vụ, bản thảo các tác phẩm, công trình sáng tác và nghiên cứu khoa học... Đặc biệt trong số tài liệu này là các sưu tập tài liệu của các cá nhân như những sáng tác của nhạc sĩ Văn Cao, họa sĩ Bùi Trang Chước, nhà thơ

Huy Cận, nhà thơ Xuân Diệu, nhà thơ Lưu Trọng Lư, nhà phê bình văn học Hoài Thanh, nghệ sĩ nhiếp ảnh Nguyễn Bá Khoản... Đây là những nguồn tài liệu quý, phản ánh đa dạng sinh động đời sống vật chất, tinh thần của Nhân dân, giúp nghiên cứu về các góc nhìn chân thực sự phát triển xã hội, cũng như chân dung, cuộc đời của các cá nhân gia đình, dòng họ tiêu biểu của Việt Nam.

Bên cạnh đó, Trung tâm còn lưu giữ hơn 72.000 hồ sơ cá nhân cùng một số kỷ vật của các cán bộ đi B trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, là những minh chứng quan trọng, không những giúp

cho các cán bộ đi B, thân nhân của họ và các cơ quan liên quan có bằng chứng pháp lý quan trọng để giải quyết các chế độ chính sách đối với người có công, mà còn là những kỷ vật, minh chứng về một thời chiến đấu vì độc lập, tự do của dân tộc của các thế hệ tiền bối.

Trung tâm hiện đang bảo quản tài liệu khá đặc thù là khối tài liệu nghe nhìn, bao gồm nhiều bộ phim tài liệu và phim điện ảnh, phản ánh các sự kiện lịch sử, hoạt động của lãnh đạo Đảng và Nhà nước, cuộc sống sinh hoạt, chiến đấu, sản xuất của Nhân dân Việt Nam. Trong đó có 20 bộ phim của các hãng phim nước ngoài quay trong thời điểm các cuộc kháng chiến chính nghĩa ở Việt Nam. Trung tâm còn quản lý hơn 100.000 tấm ảnh và 52.000 tấm phim (âm bản), hơn 4.000 cuộn băng với gần 3.000 tiếng băng và gần 300 đĩa, băng video. Những tài liệu này không chỉ có giá trị về mặt nội dung, bổ trợ cho khối tài liệu hành chính mà còn mang tính trực quan, sinh động, như phác họa và làm sống dậy những sự kiện, hiện tượng lịch sử đã qua.

Với sự phong phú, đa dạng về số lượng, thành phần, tài liệu lưu trữ bảo quản tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III hết sức quan trọng, có giá trị, ý nghĩa trên nhiều phương diện, là địa chỉ tin cậy cung cấp nguồn tài liệu lịch sử

chân thực, quý giá phục vụ nghiên cứu, học tập, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Được sự quan tâm của các cấp lãnh đạo Đảng, Nhà nước, lãnh đạo Bộ Nội vụ, Cục Văn thư và Lưu trữ nhà nước, Trung tâm ngày càng trưởng thành, phát triển vững mạnh, tài liệu lưu trữ tại Trung tâm được tăng cường, phát huy giá trị dưới nhiều hình thức khác nhau.

2. Kết quả hoạt động phát huy giá trị tài liệu lưu trữ tại Trung tâm

Phục vụ độc giả tại Phòng đọc và cấp bản sao, chứng thực tài liệu lưu trữ: Trung bình mỗi năm Trung tâm đón khoảng 1.500 lượt độc giả trong nước và ngoài nước đến nghiên cứu, khai thác tài liệu, trong đó có các độc giả nghiên cứu tài liệu để viết luận văn, luận án, phục vụ các công trình nghiên cứu lịch sử, nghiên cứu khoa học, làm phim, viết sách về lịch sử hoạt động các cơ quan, các ngành, địa phương, tiếp cận hồ sơ nhân sự để lấy căn cứ thực hiện chế độ, chính sách đối với bản thân, gia đình hoặc thân nhân những người có công với đất nước... Bên cạnh việc nắm bắt thông tin, nhiều độc giả đã tiến hành sao chụp, chứng thực tài liệu lưu trữ, hàng năm Trung tâm sao chụp khoảng 50.000 trang tài liệu phục vụ nhu cầu minh chứng, xác thực trong các công trình nghiên cứu, trong giải quyết các thủ tục hành chính, tố tụng, giao dịch dân sự... Ngoài ra, Trung tâm còn cung cấp tài liệu theo hình thức hợp đồng, qua thư hoặc email nhằm đáp ứng các nhu cầu tiếp cận tài liệu của độc giả ở xa hoặc độc giả không có điều kiện đến sử dụng tài liệu trực tiếp tại phòng đọc.

Phòng Đọc phục vụ độc giả nghiên cứu tài liệu của Trung tâm Lưu trữ quốc gia III

Thực hiện trưng bày, triển lãm tài liệu lưu trữ: đây là hoạt động thường xuyên hàng năm, được Trung tâm chú trọng. Trong thời gian qua, Trung tâm đã chủ trì và phối hợp tổ chức gần 100 cuộc trưng bày, triển lãm tài liệu lưu trữ nhân dịp kỷ niệm các ngày lễ lớn, các sự kiện lịch sử quan trọng của đất nước, như Triển lãm “Hồ Chí Minh: Cuộc đời và sự nghiệp từ tài liệu lưu trữ Việt Nam và quốc tế” sử dụng tài liệu lưu trữ của 04 quốc gia Việt Nam, Pháp, Nga và Hoa Kỳ; Triển lãm “Bảo vật quốc gia - Phác thảo mẫu Quốc huy Việt Nam”; Triển lãm “Kỷ vật thời thanh xuân” về những ký ức của cán bộ tập kết đi B; Triển lãm “Hội nghị Paris: Cuộc đàm phán lịch sử”... Những cuộc triển lãm này đã để lại những dấu ấn sâu sắc, thu hút đông đảo độc giả trong và ngoài nước quan tâm.

Công bố, giới thiệu thông tin tài liệu lưu trữ trên các báo, tạp chí, trang web, facebook và gửi các cơ quan: Tài liệu lưu trữ được công bố giới thiệu trên các báo, tạp chí của ngành, trên trang web của Cục Văn thư và Lưu trữ nhà nước, và các báo, tạp chí trung ương và địa phương. Trung bình mỗi năm Trung tâm viết, đăng tải 50 tin, bài trên các phương tiện thông tin đại chúng. Nội dung tin, bài đề cập đến tất cả các vấn đề lịch sử, chính trị - xã hội của đất nước; tiểu sử, hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh và của các cá nhân tiêu biểu trên mọi lĩnh vực... Các bài viết đã cung cấp nguồn thông tin quan trọng, đa dạng và phong phú về tất cả các lĩnh vực, giúp người đọc có thể khai thác thông tin theo nhu cầu đồng thời cảm nhận về giá trị, ý nghĩa của tài liệu lưu trữ. Bên cạnh đó, Trung tâm còn giới thiệu thông tin tài liệu qua facebook của Trung tâm, mỗi năm khoảng 120 đến 150 tin, bài và thông báo nội dung tài liệu tới các cơ quan, tổ chức.

Xuất bản ấn phẩm, quà tặng lưu trữ: Trung tâm đã biên soạn và xuất bản được gần 50 đầu sách giới thiệu tài liệu lưu trữ, tùy thuộc mục đích mà tài liệu có thể được giới thiệu toàn văn, trích dẫn hay dưới dạng tóm tắt nội dung thông tin văn bản, được minh họa hình ảnh và có chú thích nguồn gốc đầy đủ, rõ ràng, chính xác, độ tin cậy cao, thuận tiện cho việc tra cứu vào tài liệu gốc. Ngoài ra, Trung tâm còn

cung cấp tài liệu, phối hợp với các cơ quan, đơn vị biên soạn và xuất bản các sách phục vụ các nhu cầu khác nhau của người đọc. Một số cuốn sách tiêu biểu như sách: “Hà Nội, Sự việc - Sự kiện”, “Chỉ dẫn các phong lưu trữ bảo quản tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III”, “Tình cảm bạn bè quốc tế với nhân dân Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1946 - 1954)”, bộ sách “Nam Bộ kháng chiến qua tài liệu lưu trữ”, “Liên Xô và Việt Nam trong những năm chiến tranh Đông Dương lần thứ nhất - Hội nghị Giơnevơ năm 1954”, “Bảo vật quốc gia tập Sắc lệnh của Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa”, “Việt Nam - Cuba: 60 năm đồng hành”, “Cách mạng Tháng Tám xây dựng và củng cố chính quyền”; “Quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào”; “Đại tướng Võ Nguyên Giáp - Huyền thoại Việt Nam”, “Việt Nam - Liên Xô: Giai đoạn đấu tranh vì hòa bình của Việt Nam”, “Hội nghị Paris”.v.v... Đặc biệt, tài liệu bảo quản tại Trung tâm đã phục vụ biên soạn các bộ sách quý như: Hồ Chí Minh toàn tập; Văn kiện Quốc hội toàn tập... là những bộ sách được sử dụng nhiều cho các hoạt động nghiên cứu khoa học, phục vụ công tác tuyên truyền, hoạch định, xây dựng chính sách, hoạt động đối ngoại và nhiều hoạt động khác.

Xây dựng phim, phóng sự từ tài liệu lưu trữ: Trung tâm đã phối hợp với các đơn vị truyền hình như VTV1, VTV3, VTV4, Đài Phát thanh và Truyền hình Hà Nội, Truyền hình Quốc hội Việt Nam, Truyền hình Quốc phòng Việt Nam... thực hiện các bộ phim sử dụng tài liệu lưu trữ, đồng thời cung cấp thông tin để các đơn vị truyền hình sản xuất các bộ phim, phóng sự tài liệu về các sự kiện lịch sử tiêu biểu quan trọng của đất nước và của các cá nhân tiêu biểu. Các bộ phim đã lan tỏa giá trị tài liệu lưu trữ tới cộng

đồng một cách trực quan, sinh động và dễ tiếp cận, góp phần giáo dục truyền thống, bồi dưỡng lòng yêu nước và ý thức bảo tồn giá trị dân tộc.

Trung tâm cũng chủ động tổ chức, tham gia, phối hợp cùng các cơ quan, tổ chức thực hiện các buổi giới thiệu tài liệu lưu trữ, các hội nghị, tọa đàm, hội thảo khoa học, các cuộc chia sẻ, trao đổi kinh nghiệm phát huy giá trị tài liệu lưu trữ cho các cơ quan, đơn vị trong và ngoài ngành, các cá nhân tham gia, qua đó tăng cường giới thiệu, quảng bá tiềm năng và phát huy giá trị của tài liệu lưu trữ như: Tọa đàm Ký ức của bạn, Lịch sử của chúng ta, khóa học mùa thu, các hội thảo chuyên đề về nghiệp vụ lưu trữ, về khoa học xã hội và nhân văn khác...

Thủ tướng Phạm Minh Chính trao kỷ vật đi B bảo quản tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III cho các cán bộ, thân nhân cán bộ đi B tại Hội nghị biểu dương người có công với cách mạng tiêu biểu toàn quốc tại tỉnh Thừa Thiên Huế, năm 2023 (ảnh: Trung tâm Lưu trữ quốc gia III)

Cùng với đó, Trung tâm thường xuyên nghiên cứu, khảo sát, đánh giá giá trị của các khối, nhóm tài liệu, nhằm vinh danh, nâng tầm vị trí xứng đáng của tài liệu, góp phần xây dựng chính sách, chế độ bảo tồn và phát huy giá trị tài liệu. Khi được ghi danh, tài liệu sẽ được ưu tiên bảo quản, đầu tư nghiên cứu và phục dựng, nhằm tránh bị mai một, hư hỏng đồng thời giúp tài liệu tiếp tục phục vụ công tác nghiên cứu, giáo dục và truyền thông cho

Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Thị Kim Ngân thăm và làm việc tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III, ngày 25/7/2018 (ảnh: Trung tâm Lưu trữ quốc gia III)

các thể hệ sau và nâng cao nhận thức của người dân về giá trị và vai trò của tài liệu lưu trữ trong đời sống văn hóa - tinh thần dân tộc, góp phần giáo dục truyền thống, lòng tự hào dân tộc, nhất là trong giới trẻ. Bên cạnh đó, tăng cường hợp tác quốc tế trong công tác bảo tồn, chia sẻ tri thức, thu hút du lịch và quảng bá hình ảnh đất nước ra thế giới đồng thời có chính sách ưu tiên đầu tư phát huy giá trị của tài liệu.

3. Hướng đi tương lai của Trung tâm Lưu trữ quốc gia III

Với truyền thống 30 năm xây dựng và phát triển, được sự quan tâm của lãnh đạo các cấp và sự đoàn kết, quyết tâm phấn đấu của đội ngũ đảng viên, công chức, viên chức, công tác phát huy giá trị tài liệu lưu trữ tại Trung tâm đã đạt được những kết quả nhất định, song vẫn chưa phát huy được tối đa, tương xứng với tiềm năng tài liệu mà Trung tâm đang quản lý và chưa đáp ứng được nhu cầu ngày càng tăng của xã hội.

Trong thời gian tới, Trung tâm Lưu trữ quốc gia III sẽ tiếp tục đẩy mạnh việc áp dụng đồng bộ các phương thức phát huy giá trị tài liệu lưu trữ, kết hợp giữa các hình thức phát huy giá trị tài liệu lưu trữ truyền thống và hiện đại, tăng cường đầu tư hơn nữa việc ứng

dụng thành tựu khoa học kỹ thuật, công nghệ thông tin và đổi mới hình thức phát huy giá trị tài liệu; tiếp tục xây dựng cơ sở dữ liệu, hệ thống công cụ tra cứu đáp ứng các nhu cầu tìm kiếm thông tin khác nhau, đẩy mạnh việc số hóa tài liệu, công tác sao lưu bảo hiểm tài liệu cần được tiến hành nhanh chóng dưới dạng các văn bản điện tử, có giá trị pháp lý, bảo đảm tính chứng cứ và được xử lý, lập hồ sơ điện tử trên diện rộng, để phục vụ độc giả kịp thời, cho phép độc giả nghiên cứu trực tiếp tài liệu trên máy tính, đồng thời đầu tư thêm kinh phí để nâng cao chất lượng in ấn các ấn phẩm lưu trữ, trưng bày, triển lãm tài liệu lưu trữ.

Trung tâm cần tiếp tục xây dựng kế hoạch đào tạo và xây dựng đội ngũ những người làm công tác phát huy giá trị tài liệu lưu trữ chuyên nghiệp, thực sự có năng lực, sáng tạo, nắm vững chuyên môn nghiệp vụ, có trình độ ngoại ngữ và kiến thức sâu rộng nhằm đảm bảo thực hiện tốt hơn nữa nhiệm vụ phục vụ khai thác, sử dụng và phát huy giá trị tài liệu lưu trữ. Đồng thời, đầu tư hơn nữa cho công tác truyền thông trong các hoạt động phát huy giá trị tài liệu lưu trữ để đưa “mật ngọt đến với đời”, “vàng văn hóa được nói lời tự do”./.